
**МЕТОДИ ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ
ЗА ПРАВОЗАЩИТНИТЕ
И ПРАВООХРАНИТЕЛНИТЕ ОРГАНИ**

Илин САВОВ*

Reported is the significance and importance of information as one of the key elements for the protection of national security. The report referred and evaluated methods of gathering information. An analysis is made of the development of the legislation on the use of special intelligence means in the Republic of Bulgaria, indicating that the changes made over the years are in the positive direction, consistent with the practice in the leading countries of the European Union.

През последните години настъпи драстична промяна на средата за сигурност в Европа. Предизвикателствата за националната сигурност днес се нуждаят от отговори, които да съчетават аспекти от вътрешната и външната политика. Станахме свидетели на поредица от кризи, извънредни ситуации и терористични актове в държавите – членки на Европейския съюз (ЕС). Рисковете и опасностите на територията на Европа, особено в Западна, нарастват. Само през последните три години се извършиха над 16 кървави атентата, някои от които взеха много човешки жертви. Да припомним някои от тях.

19 декември 2017 г. – радикализиран тунизиец открадна полски камион и го връзя в множество на коледен базар в Берлин. Загинаха 12 души. Разследването показва, че нападателят е бил последовател на „Ис-

---

* Авторът е професор, доктор, декан на Учебно-научния център „Национална сигурност и обществен ред“ във Висшето училище по сигурност и икономика – Пловдив.

лямска държава“ (ИД), която пое отговорност за атаката. Той е дошъл в Европа като мигрант и бе застрелян няколко дни по-късно в предградие на Милано.

14 юли 2016 г. – мъж връза камион в множество на крайбрежния булевард на Ница във Франция и уби 86 души. Ранените бяха над 450. ИД пое отговорност за нападението, а нападателят бе идентифициран като пребиваващ във Франция тунизиец.

Нападенията, които бяха извършени на европейска територия през 2012 в България (Бургас), от 2014 до 2017 г. във Франция (Париж – неколккратно, Ница, Сент Етиен дю Рувре), Великобритания (Лондон, Манчестър), Германия (Берлин, Мюнхен, Рьотлинген, Анбах, Вюрцбург), Белгия (Брюксел) и Испания (Барселона), са доказателство, че е необходима адекватна реакция на всяка една държава с оглед на адаптирането ѝ към опасностите. За България се пораждат допълнителни рискове като потенциален обект на тероризъм, след като страната ни взе участие в световната антитерористична коалиция и е на един от главните пътища между Европа и Близкия изток.

Посочените терористични атентати са основателна причина за оптимизация на дейността на структурите за сигурност и за добиване на адекватна разузнавателна информация. Мигрантската криза в Европа и движението на европейски „чуждестранни бойци“ на ИДИЛ („Ислямска държава“) в двете посоки доведоха до необходимостта от увеличаване на обема на разузнавателното сътрудничество между отделните служби за сигурност в Европа. След събитията в Турция (терористичните актове в Истанбул и опита за военен преврат на 15.07.2016 г.), опита за въоръжено въстание в Армения и събитията в Казахстан (опит за метеж)¹ през 2016 г. е необходимо оптимизиране на съществуващите анализи и прогнози за защита на националната ни сигурност. Динамичните промени, които са налице, дават основание да се акумулира изпреварваща информация по отношение на бъдещите заплахи и опасности за България.

Разузнаването е важен източник за добиване на информация за защита на националната сигурност и има за своя задача да събира данни от политически, икономически и военен характер. Една от основните функции на разузнаването е не само да събира и обработва информация, но и да доведе тази информация до държавните институции, които могат да взимат външно- и вътрешнополитически решения. Значимостта или важността на разузнавателната информация е нейното основно качество.

---

¹ В Казахстан през месец май 2016 г. се наблюдаваше пълната палитра от „оранжеви“ технологии, които се приложиха преди време в Украйна и Киргизия. Казахстан е стратегически партньор на Руската федерация. Има огромна обща граница с Русия. Казахстан е една от носещите конструкции на Евразийския икономически съюз и ключова държава в икономическия пояс на Пътя на коприната.

Борбата с престъпността, и по-специално тревожното натрупване на тежки криминални престъпления стана причина този въпрос да бъде обсъден на заседание на Консултативния съвет по национална сигурност през януари 2018 г. „МВР полага всички усилия за тяхното разкриване. Всички се обединихме около позицията, че е необходима още по-добра координация между институциите и усъвършенстване на модела за борба с престъпността, така че да бъде гарантирана сигурността на българските граждани“, отбеляза след заседанието държавният глава Румен Радев. А това също изисква изпреварваща и обективна информация в средата за сигурност.

Ще анализираме и оценим някои от методите на събиране на информация в сферата на националната сигурност и борбата с престъпността. Условно можем да ги обособим в няколко групи:

- **на основата на открити източници;**
- **чрез използване на негласни източници (агентура),** носители на необходимата информация;
- **чрез използване на специални технически средства и способности;**
- **интегриран метод** (съчетание на два или повече метода).

Относителната тежест на четирите групи източници за събиране на информация за различните направления в сферата на националната сигурност не е еднаква. Въпреки всичко трябва да се подчертае, че нито при изследване на външната среда, нито при изучаване на вътрешната среда може да бъде пренебрегнат някой от методите на придобиване на информация.

ПОЛУЧАВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ ОТ ОТКРИТИ ИЗТОЧНИЦИ

Разузнаването на базата на открити източници е един от методите на получаване на информация за службите за сигурност. Акумулирането на данни от открити източници обхваща търсенето, избора и събирането на информация и нейния анализ.

Според мнението на много от експертите от службите за сигурност информацията, придобита от открити източници, може да бъде полезна и трябва да бъде събирана и анализирана точно както данните, получени от класифицираните източници. Разбира се, трябва да сме наясно, че стойността на тази информация е в пъти по-малка в сравнение с онази, която е събрана чрез секретните (негласни) методи на разузнаването, но тя също може да бъде изключително важна и полезна.

Следва да отбележим, че откритите източници дават възможност за разкриване на „намеци“ за подготовка на престъпни деяния срещу националната сигурност и обществения ред. Информацията, която постъпва от откритите източници, понякога е непълна, противоречива, ориентировъчна, но е възможно да се разкрият детайли, подсказвания за бъдещи

противозаконни прояви или за евентуални заплахи и опасности срещу националната сигурност.

Към откритите източници можем да причислим:

- средствата за масова информация – медии, като вестници, списания, радио, телевизия, и компютърната информация;

- публичните отчети на правителството, официалните данни за бюджетите, събиране и анализ на отраслови отчети, материалите от пресконференции, различни публични заявления, изслушвания, законодателните дебати и речи;

- информацията, получена от професионални и академични доклади от научни конференции, симпозиуми, професионални сдружения, дисертации, дипломни работи и експертни справки;

- посещенията на изложби и панаири;

- интернетата – в частност информацията в социалните сайтове, видеохостинги, справочници, блогове, форуми и др.;

- „сивата“ литература, включваща данни за пътувания, работни документи, документи за обсъждане, неофициални правителствени документи, работни или изследователски доклади, изследвания и пазарни проучвания;

- наблюдението – радиомониторинга², използването на общодостъпните данни от дистанционното изследване на Земята или аерофотоснимки (например Google Earth³) и др.

Веднага следва да се маркира друг съществен акцент относно насоките, в които придобиването на информация е важна по отношение на:

- събирането на политическа, икономическа и военна информация, необходима за оценката на военно-икономическия и морално-политическия потенциал на държавите – обект на разузнавателна дейност;

- получаването на специална разузнавателна информация, отнасяща се до конкретни области от икономиката, науката и техниката, военното дело. Обикновено тя е предназначена за по-тесен кръг специалисти и служи като материал при разработването на стратегическите планове (за икономически натиск, за всякакъв вид „санкции“ и т.н.);

- откритите източници, които играят съществена роля в събирането на сведения за отделни лица;

- биографичните данни за интересни лица.

Получаването на сведения за отделни лица или организации е една от най-важните функции на разузнаването.

---

² Мониторингът представлява наблюдение, анализ и оценка на дадено явление, събитие и т.н.

³ Google Земя (на английски: *Google Earth*; с начално название *Earth Viewer 3D*) е софтуерна програма за географска информация с променлива резолюция, проектираща се върху виртуален глобус. Тя е създадена от компанията Keyhole Inc., придобита през 2004 г. от Google. Географската информация е съвкупност от сателитни и аероснимки.

Източник на всички сведения е преди всичко общодостъпният печатен материал, като се почне от официалните съобщения на вестниците и се свърши с всевъзможните справочни издания.

При съвременния обем на икономическата, научно-техническата и военната информация е напълно естествено, че в открития периодичен печат се поместват (и не може да не се поместват) статии за различни отрасли на икономиката, науката, техниката и военното дело. Макар и да не съдържат секретни сведения, системното проучване на цялата съвкупност публикувани данни, анализирането и обобщаването им могат да дадат на специалиста доста близка до действителността представа за състоянието и тенденциите на развитие на един или друг отрасъл на науката и стопанството.

Практиката показва, че когато разузнаването проучва някакъв важен обект, проникването чрез негласни източници се предшества от събиране на информация от открити източници. Важно е да се посочи, че без предварително изучаване на предмета от откритите източници изобщо не са възможни целенасочени секретни действия.

Интернет може да се разглежда като незаменим източник на информация. Получените от мрежата данни се използват в сферата на образованието, бизнеса, медицината, за развлечение и почивка и т.н. Но интернет – това не е само информационен Клондайк⁴. Киберпространството отдавна вече стана арена на мрежовия шпионаж, на която са активни различни разузнавателни структури, служби за сигурност, но също така и терористичните формирования и организирани престъпни групи.

Защо глобалната мрежа се явява пространство за придобиване на чужди секрети? Отговорът е прост: защото в интернет има всичко. Всичко – това е всякаква информация за обществени и държавни учреждения, организации, бизнес структури, частни лица.

Глобализацията предоставя безпрецедентен достъп до инструменти, като интернет, сателитни комуникации, електронно прехвърляне на средства, лесно международно движение, обмен на официални документи и др. За съжаление, тези възможности се превръщат в основни инструменти, използвани от престъпните групи и терористичните организации за реализация на целите им. развитието на съвременните глобални процеси дава възможност за свързване на географски отдалечени групи, подобра координация, по-лесна комуникация и реализация на информационните цели.

---

⁴ **Клондайк** е река в Северозападна Канада, десен приток на река Юкон. Реката води началото си от планината Огилви и се влива в река Юкон, близо до град Доусън. Дължината ѝ е 160 км. С откриването на злато при ручей Бонанза Крик в района на река Клондайк в средата на август 1896 г. започва т.нар. „Златна треска в Аляска“. От тогава думата „**клондайк**“ често се явява синоним на невъобразимо богато място, източник на огромни блага.

Интернет се използва по различни предназначения от терористичните организации. Те могат да бъдат обединени в две основни направления.

Първото направление показва, че интернет се е превърнал в полезен канал за комуникация, който позволява на терористите и на техните последователи да разпространяват пропаганда и инструкции.

Неоспорим факт е, че службите за сигурност наблюдават традиционните дигитални канали, като имейли и други програми за социални контакти. За да избегнат този факт, терористите, които са извършили атаки в Париж през 2015 г., са се насочили към комуникация през игралните конзоли на Плейстейшън 4. На практика контролът върху комуникацията през конзолите е невъзможен, защото много игри предлагат собствени чатове и гласови разговори.

Второто направление показва, че интернет може да не бъде използван, а по-скоро атакуван от терористите в т.нар. „кибертероризъм“. Според мнението на мнозина изследователи и политици, които описват връзката между тероризма и интернет предимно като кибертероризъм или кибервойна (т.нар. „атаки срещу комуникационните и компютърните мрежи“), не по-малка заплаха представляват многобройните приложения на интернет, от които терористите се възползват.

Информационната епоха влияе не само на целите и оръжията, които избират терористите и престъпните организации, но и върху начините, по които тези групи работят и структурират отделните си подразделения. Няколко от най-опасните терористични организации използват информационните технологии (ИТ), като например компютри, софтуер, телекомуникационни устройства, както и интернет, за да се организират и координират по-добре.⁵

Подобно на частните корпорации, които са възприели ИТ, за да работят по-ефективно и с по-голяма гъвкавост, терористите овладяват силата на тези нови технологии, за да успеят да реализират новите оперативни доктрини и форми на организация. Също както компаниите в частния сектор формират съюзни мрежи за предоставяне на комплексни услуги на клиентите си, така и терористичните групи „разбиват“ йерархичната бюрокрация и се придвижват към хоризонтални, децентрализирани и често променящи се мрежи от групи, обединени от обща цел.⁶

Не трябва да се забравя ролята, която може да играе разследващата журналистика. Разследваща журналистика е форма на журналистиката, при която репортерите разследват в дълбочина определена тема, която е

---

⁵ Криптираната комуникация най-често се осъществява чрез виртуални частни мрежи, които се използват и за банкиране. Престъпниците или терористите използват този метод за връзка, когато правителствата ограничават достъпа до определени сайтове или до социалните мрежи.

⁶ **Zanini**, Michele, Edwards, Sean. *The Networking of Terror in the Information Age, Networks and Net wars: The Future of Terror, Crime, and Militancy*. RAND, 2001, p. 33.

обект на интерес, често в това число престъпления, политическа корупция или корпоративни машинации. През последните години разследващата журналистика и у нас е във възход.

ПОЛУЧАВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ ЧРЕЗ ИЗПОЛЗВАНЕ НА НЕГЛАСНИ ИЗТОЧНИЦИ (АГЕНТУРА)

В практиката на всички разузнавателни централи по света използването на негласни източници се смята за незаемима. Вербуването на негласен източник на място или вкарването му отвън си остава решаващо средство за преодоляване на преградите, издигани от държавите за защита на националните интереси.

Предимствата на разузнаването чрез негласни източници са очевидни. Всеки човек – освен носител на информацията, може да я анализира, обобщава и да прави изводи, т.е. да получава необходимите сведения по съвкупността от косвени данни. Те се използват за решаване на задачи, чиято реализация от щатни служители на службите за сигурност или чрез технически средства е невъзможна, затруднена или нецелесъобразна, макар че това не изключва и тяхната съвместна работа.

В съвременните условия от потенциални опасности и заплахи за националната сигурност придобиването на актуална изпреварваща информация е от ключово значение за обезпечаване на средата за сигурност в България. Оттук можем да направим извода, че законодателят е длъжен да регламентира нормативна база, която да отговаря на бъдещите предизвикателства пред нашата страна.

Литература

1. **Закон** за специалните разузнавателни средства. Обн. ДВ, бр. 95 от 21.10.1997 г.; доп. ДВ, бр. 70 от 6.08.1999 г. ... изм. и доп. ДВ, бр. 103 от 28.12.2017 г.; изм. и доп. ДВ, бр. 7 от 19.01.2018 г.
2. **Закон** за електроните съобщения. Обн. ДВ, бр. 41 от 22.05.2007 г.; изм. ДВ, бр. 109 от 20.12.2007 г. ... изм. и доп. ДВ, бр. 7 от 19.01.2018 г.
3. **Vlahos**, James. Surveillance Society: New High-Tech Cameras Are Watching You. – In: *Popular Mechanics*, March 14, 2009.
4. **Zanini**, Michele, Edwards, Sean. The Networking of Terror in the Information Age, Networks and Net wars: The Future of Terror, Crime, and Militancy. RAND, 2001.